

S. Gaiņiņa

RESTAURATORU BIEDRĪBAS AVĪZE

2003. GADA MARTS

NR.20

Kolektīvās atmiņas saglabāšana: izvēle un stratēģija

Starptautiskās konferences "Kolektīvās atmiņas saglabāšana: izvēle un stratēģija" galvenās tēzes

Itālijas kalnu pilsētņā Dobiako netālu no Itālijas – Austrijas robežas 2002. gada 25. – 29. jūnijā kopā ar Laboratorijas direktori Intu Rudziti un VAG Saglabāšanas stratēģijas un koordinācijas daļas vadītāju Dignu Bēzi piedalījāmies starptautiskā konferencē "Kolektīvās atmiņas saglabāšana: izvēle un stratēģija".

Konferences organizatori bija Itālijas Kultūras ministrija, Bolzāno provinces arhivs un Dobiako kultūras centrs. Galvenie sponsori – vairākas pazīstamas Vācijas un Itālijas firmas, piemēram, Kodak (Itālija), ZBF (Vācija), Neschen International B.V., u.c.

Konference notika piecas dienas, no kurām četras bija lekciju dienas (no 9.00 līdz 18.00) un viena diena tika veltīta nelielām ekskursijām, lai iepazītos ar apkārtnes skaisto dabu – kalniem, dolomitu parku, ūdenskritumu – un kultūras un vēstures pieminekļiem. Konferences ietvaros notika arī dažādu firmu standu izstāde: tika prezentēta dažāda dokumentu mikrofilmēšanai izmantojama tehnika, kārbas un mapes, konservācijas un restaurācijas materiāli, kā arī firma "Neschen" prezentēja jaunāko papīra skābās vides neitralizēšanas mašīnas kompakto modeli, kurš 8 minūšu laikā neitralizē četras A4 papīra loksnes.

Konferencē kopumā tika prezentēti 49 referāti no Itālijas, Nīderlandes, Skotijas, ASV, Anglijas, Austrijas, Vācijas, Spānijas, Norvēģijas, Šveices, Polijas, Kanādas, Čehijas, Francijas. Prezentētajos referātos netika dotas gatavas receptes, ko un kā darīt, lai saglabātu kultūras mantojumu, bet tika nosauktas galvenās problēmas saglabāšanas darbā, kurām katram arhīvam, bibliotēkai vai muzejam vajadzētu veltīt uzmanību un atrast savu pieeju un risinājuma veidu. Visi konferences referenti uzsvēra, ka saglabāšana ir ilgtermiņa process ar ilgtermiņa problēmām un ilgtermiņa

finansiālajiem ieguldījumiem. Tālāk tēžu veidā pievērsīšos mani ieinteresējušo referātu atstāstījumam.

Gigliola Fioravanti (konservācijas un restaurācijas tehnoloģiju centrs, Roma). *Kolektīvās atmiņas saglabāšanas iespējas.*

Svarīgākie referentes uzsvērtie jautājumi, veidojot saglabāšanas stratēģiju bija:

- Kā saglabāt dokumentu?
- Kādas Fundamentālās kategorijas jāglabā?
- Kādi ir kritēriji, lai atlasītu dokumentus Fundamentālajās kategorijās?
- Kādi profesionāļi jāpieaicina šim darbam?
- To atrisināšanai galvenie uzdevumi ir:
 - ievērot arhīvu speciālista darbu secību: plānot, kontrolēt, testēt;
 - ir jāveic zinātniskie pētījumi, kā saglabāt dokumentu, jākoordinē ar ekspertiem;
 - ir jāpieņem lēmumus – kurš par ko atbildēs;
 - lieto projektu pieeja.

Raffaele Santoro (Kultūras ministrija, Roma). *Saglabāšana: problēmas un iespējas.*

Pēc referenta domām vecas celtnes nav ieteicams pārveidot par arhīviem, bet jaunus arhīvus un bibliotēkas nav ieteicams celt neurbanizētā apvidū. Jāievēro, ka lokālais piesārņojums bojā dokumentus.

Klimata kontrole arhīvu glabātavās – šobrīd pastāv plašas izvēles iespējas. Norvēģi ir izvēlējušies uzturēt konstantu temperatūru, vācieši – dabīgus apstākļus. Vīnes jaunajā arhīvā tika radīts mākslīgs, speciāls gaiss.

Pasaulē arvien vairāk atbalsta viedokli, ka restaurācija jāpielieto ļoti minimāli, jo tā maina dokumentu, lielāka uzmanība jāpievērš zinātniskai izpētei un glabāšanas apstākļiem. Saglabāšanas problēmu risināšana ir ilgs process. Universitātes vajadzētu būt speciālai mācību programmai speciālistiem, kuri apmācītu arhīvu, bibliotēku un muzeju fondu glabātājus.

(Turpinājums 2. lpp.)

Pārskats par izmaiņām biedru sastāvā

LRB JAUNIE BIEDRI: SVEICAM VIŅUS!

1. **Gunārs Dālmanis** – ērģeļu restaurācija
2. **Inese Damberga** – TU restaurācijas nodaļas studente
3. **Andrejs Bertuss** – arhitekts
4. **Staņislavs Grahoļskis** – metāla restaurators, Daugavpils
5. **Silvija Igaune** – akmens restauratore
6. **Anta Jantone** – restauratore ķīmiķe
7. **Dace Kazuša** – metāla un arheoloģijas materiālu restauratore

8. **Līga Līce** – metāla restauratore
9. **Lolita Lipska** – monumentālās glezniecības restauratore
10. **Iveta Rasmāne** – arheoloģisko materiālu restaurācijas mācekle, Ventspils

PĀRTRAUKUŠI AKTĪVO DARBĪBU LRB:

1. **Inese Andersone** – polihromā koka restauratore, Valmiera
2. **Ojārs Baumanis** – TU akmens restaurācija
3. **Viktors Karpenko** – monumentālās glezniecības restaurators
4. **Arnolds Salenieks** – restaurators

AKTS par Latvijas Restauratoru biedrības finansiālo darbību (no 2002.g. 1.janvāra līdz 2003.g. 1.janvārim)

Rīgā, 2003.g. 22.janvārī.
Revīzijas komisijas locekļi Rudite Kalniņa un Vilnis Lidaka, Revīzijas komisijas priekšsēdētāja Dzintra Temerova, piedaloties LRB kasieri Sarmitei Gaismiņai, pārbaudot LRB finansiālo darbību, konstatēja sekojošo:

1.Līdzekļu apgrozība LRB norēķinu rēķinā Latvijas Hipotēku un Zemes bankā:

Atlikums uz 2002.g. 1.janvāri	238,68 Ls
Ienākuši līdzekļi:	
1.No Kultūrkapitāla fonda	2050,00 Ls
2.No LRB biedriem maksa pieredzes apm. brauc. uz Vāciju	350,00 Ls
3.No VKMPA Atestācijas komisijai	400,00 Ls
4. Konta papildinājums (iemaņa no kases)	700,00 Ls
5. No Turaidas muzeja	50,00 Ls
6. Biedru naudas	12,00 Ls

Kopā: 3562,00 Ls

Izņemti līdzekļi no rēķina:

1.Šķaidrā naudā (pēc čekiem)	850,00Ls
2.Pārskaitījums Inter-info Latvija – reklāma	76,70Ls
3.Pārskaitījums "Kamil" autobusa ire	1645,60Ls
4.Pārskaitījums "Latvijas Tālrūnis"(reklāma ABC kat.)	236,81Ls
5."Latvijas Arhitektūra" abonements	6,60Ls
6.Pārskaitījums SLA Darba medicīna (normatīvie akti)	39,90Ls
7.Pārskaitījums SLA Augsburgas institūts (avīze)	61,59 Ls
8.Pārskaitījums Viļņas konferencei	391,36 Ls
9.Pārskaitījums 3RCK par transportu	40,00 Ls
10.Pārskaitījums par mājas lapas izveidi	249,99 Ls
11.Konta apkalpošana	35,00 Ls

Kopā: 3633,55 Ls

Atlikums uz 2003.g. 1.janvāri

2.Līdzekļu apgrozība LRB kasē:

Atlikums uz 2002.g. 1.janvāri	83,74 Ls
Ieņēmumi:	
1.Biedru nauda un iestājmaksa	387,50 Ls
2.No rēķina banka (pēc čekiem)	850,00 Ls
3.Dalības maksa ekskursijā	570,00 Ls
4.Atlikums no Viļņas konf. izdev. pēc valūtas maiņas	10,25 Ls

Kopā: 1817,75 Ls

Izdevumi:

1.Restauratoru atestācijas izdevumi	18,21 Ls
2.Transporta izdevumi	284,63Ls
3.Pasta izdevumi	16,30 Ls
4.Fotopakalpojumi	43,37 Ls
5.Informatīvie materiāli (literatūra, kopēšana, papīrs)	89,67 Ls
6. Ar LRB pilnsapulci un ikmēn. kolokv. saistītie izdev.	44,12 Ls
7. Kancelejas preces (veidlapas, u.c.)	1,89 Ls
8. Restaurācijas materiāli plenēriem	6,26 Ls
9. Izdevumi Viļņas konferencei	401,59 Ls
10. Prezentācijas izdevumi	46,48 Ls
11.Vienreizēja balva par iepr. fin. gada uzskaiti (Pēc kopsapulces lēmuma)	65,00 Ls

12. Pieredzes apmaiņas brauciens uz Vāciju

Kopā: 1867,35 Ls

Atlikums kasē uz 2003.g. 1.janvāri

34,14 Ls

Par biedru naudām un iestājmaksu izsniegtas kvītis, par izdevumiem izrakstīti orderi, iesniegti dokumenti, чеки, akti un izdarīti ieraksti kases grāmatā. Paraksti. ❖

Ekskursija uz Lietuvu 24.04. – 26.04.

1.diena – Rīga, Pakruojis, Smilgiai, Burbiskis, Radviliskis, Tytevenai, Kelmē, Uzventis, Saukenai, Siauliai (naktsmitne viesnīcā, vienvietīgais numurs 60 Lt, divvietīgais – 80 Lt, + brokastis 10 Lt).

2.diena – Telsiai, Seda, Plateliai, Berzoras, Birzūvenai, Salantai, Palanga (naktsmitne viesnīcā, vienvietīgais numurs 50 Lt, divvietīgs – 60 Lt).

3.diena – Palanga, Kretinga, Klaipēda, Rīga.

Autobusa izmaksas – LRB biedriem 20 Ls, ne-biedriem 25 Ls.

Grupas lielums:
27 cilvēki + šoferis + ekskursijas vadītājs no Lietuvas puses.

Viesnīca tiek rezervēta kolektīvi. Viesnīca jāapmaksā individuāli Lietuvā.

Jāpiesakās līdz 1.aprīlim pie Ā. Ubarstes pa tālr. 7213273

Latvijas Restauratoru biedrības avīze

Iznāk kopš 1997.gada novembra.
Adrese: Vecpilsētas iela 7, Rīga, LV 1050

Tālr. 7213273.

Iznāk 4 reizes gadā.

Redaktore D.Murziņa,

korektore A.Brīvniece

Datorsalikums – SLA Augsburgas Institūts

Kolektīvās atmiņas saglabāšana: izvēle un stratēģija

(Turpinājums no 1. lpp.)

Sobrīd arhīvos pārāk daudz manipulāciju tiek veiktas ar dokumenta oriģinālu, tādēļ vajadzētu vairāk pievērsties digitālo tehnoloģiju pielietošanai, taču tas, protams, prasa lielus ilgtermiņa finansiālus ieguldījumus. Jauno tehnoloģiju pielietošanas procesā varētu būt sekojošas galvenās problēmas:

- būtu vajadzīgi eksperti,
- vispārēja tehnoloģiska pieeja,
- jāgarantē dokumenta redzamība,
- informācijas zuduma risks,
- skenēšana un kopijas glabāšana (citi glabāšanas apstākļi),
- kā tiks organizēta dokumentu lietošana, datu bāzu veidošana.

Ted Steemers (Nacionālais arhīvs – Hāga). *Saglabāšanas apstākļi*.

Šī referāta galvenā doma bija – riska faktori un to novēršana. "Risks ir katrā mūsu darbībā. Risks pastāv tāpēc, ka dokumentiem ir jābūt pieejamiem." Galvenie pieminētie un katrā arhīvā, bibliotēkā un muzejā iespējamie riski:

- dzelzceļa, autoostas, mašīnu stāvvietas un automaģistrālu tuvums,
- fotokopiju izgatavošana no iesietiem materiāliem,
- ilglaicīga atrašanās uz galda aprakstu veidošanas laikā,
- bezskābes kārbas – vai tās tiešām aizsargā?
- dokumentu transportēšana uz ražotājiem un pārveidot autotransportā,
- tiešā dienas gaisma glabātāvās,
- telpu iekšējās apdares materiālu kvalitāte,
- insekti, pelējums, putekļi,
- gaisa kvalitāte glabātāvās,
- riski, kas rodas dokumentu lietošanas laikā,
- citi riski – tintes korozija, skābs, papīrs, traipi,
- risks, konservācijas un restaurācijas laikā,
- krāsainas uzlīmes un marķējumi.

Nīderlandes Nacionālajā arhīvā dokumentiem "draudzīgas vides" radīšanas projekts ilga desmit gadus. Daudzus gadus vajadzēja, lai saprastu tā nozīmi un vajadzību. Tagad sporu kvantitāte glabātāvās tiek kontrolēta ar speciālas aparatūras palīdzību. Pēc viņu aprēķiniem pēc gaisa tīrīšanas sistēmas uzstādīšanas 80% sēņu sporu tika izfiltrētas.

George McKenzie (Skočijas Nacionālais arhīvs – Edinburga). *Sagla-*

bāšanas aspekti.

Pēc referenta domām aizsardzība nozīmē – dažādas izvēles iespējas un pārliecinošs menedžments (vadība). Tiek izdalīti trīs saglabāšanas aspekti:

- tiešā, fizikālā saglabāšana,
- preventīvā saglabāšana,
- kopiju radīšana – kopēšana, skenēšana un mikrofilmēšana.

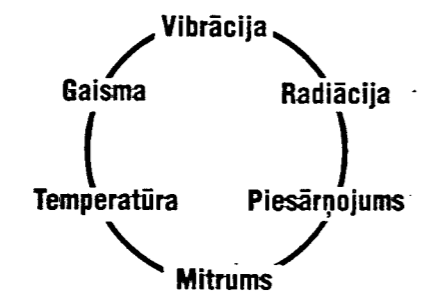
Risinot jautājumu par ārkārtas situāciju ir jāizskata pieci galvenie jautājumi:

1. Vai ir ārkārtas situācijas plāns?
2. Vai nākotnē ir paredzēts to pilnveidot?
3. Vai ir apmācīts personāls?
4. Vai ir nepieciešamais aprīkojums?
5. vai ir nepieciešamās finanses?

Referenta ieteiktais sešu pakāpju plāns ārkārtas situācijas novēršanai – definēt prioritātes, apzināt riska faktorus, veikt celtnes auditu, veikt glabāšanas auditu, veikt pārveidojumus, veikt ārkārtas situāciju plānošanu. Kā arī svarīgi ir veikt slēptā riska apzināšanu.

Ann Zeibert (Kongresu bibliotēka, Vašingtona). *Apkārtējās vides kontrole: zinātniskie un tehniskie resursi.* Referente riska faktorus iedalīja divās grupās:

1. "Dzīves cikla" riski – procesā (aprakstu veidošana), glabājot, lietojot un pārveidojot. Lai tos novērstu, galvenais risinājums ir apmācīts personāls un ārpus glabātāvām ierīkotas darba vietas.
2. Apkārtējās vides riski.

Šie seši vides riski vienmēr ir un vienmēr ietekmē kolekcijas saglabātību (fizikālos un ķīmiskos procesus).

Runājot par kultūras mantojumu, referente piedāvāja sekojošu sadalījumu piecās vērtību gradācijas kategorijās. Papildinformācija atrodama – www.rit.edu/ipi.

1. Platīna – ietilpst oriģināli, kurus glabā speciālās kārbās, speciālā vidē.
2. Zelta – retumi un dārgumi.

3. Sudraba – augsta riska kolekcijas un CD, kino un video ieraksti.

4. Bronzas – autortiesību darbi, "pieejamais materiāls".

5. Vara – papildkopijas. Luigi Natale (Pāvijas universitāte, Itālija), Fabrizio Savi un Lucio Ubertini (La Sapienza universitāte, Roma). *Plūdu risks.*

Šie trīs itāļu speciālisti prezentēja datorizētu plūdu modeli, pēc kura iespējams prognozēt un plānot ārkārtas situāciju plūdu gadījumā. Ievadot datorprogrammā vēsturiskos datus par iepriekšējiem plūdiem konkrētā apvidū, tiek iegūts grafisks modelis un tiek matemātiski izskaitļoti nākošo plūdu iespējamie apmēri.

Helen Forde (University College, Londona). *Tradicionālo materiālu: papīra, pergamenta, iesējumu un zīmogu saglabāšana.*

Referātā tika uzsvērts, ka katram arhīvam ir jābūt izstrādātai saglabāšanas stratēģijai, kurā vajadzētu pievērst uzmanību:

- papīra kvalitātei, uz kura tiek izgatavotas kopijas;
- filmu kvalitātei, lai nerastos problēmas tās lasot un glabājot;
- saglabāšanas izvēlei – dažreiz labāk izjaukt iesējumu, nekā sabojāt to kopēšanas procesā un jebkura kārbā ir labāk nekā neviena;
- konservācijas tehnoloģijai – iekapsulēšanas un papīra liešanas mašīnas izmantošana;
- izpētes un ekspertu lomai saglabāšanas procesā;
- piemērotākā risinājuma izvēlei mūsdienu informācijas pārbaudībā.

Andreas Gruber (Papīra restaurācijas institūts, Vine). *Fotogrāfiju, filmu un mikrofilmu saglabāšana.*

Šis bija viens informācijas bagātākajiem referātiem, kurā tika stāstīts ne tikai par globālām problēmām, bet arī pamatinformācija par fotogrāfijām, filmām un mikrofilmām.

Fotogrāfija sastāv no trim savstarpēji savienotām daļām:

- attēls (pamatkomponenti – metāls, pigmenti, krāsas);
 - saistviela (želatīns, albumīns, kolodījs);
 - pamatne (papīrs, vara vai dzelzs plāte, stikls, plastmasa).
- Turklāt katrā daļā iespējami atšķirīgi bojājumu veidi:
- attēls – krāsas maiņa, izbalēša-

na, oksidēšanās – reducēšanās procesi, sudraba spoguļa reakcija):

- saistviela – krāsas maiņa, trauslums, biodestrukcija;
- pamatne – krāsas maiņa, trauslums, biodestrukcija, netirumi.

Galvenie bojājumu cēloņi ir fotogrāfijas izgatavošanas procesa kļūdas un apkārtējās vides ietekme (temperatūra, mitrums, gaisma).

Filmas iedala:

1) celulozes nitrāta filmas (no 1889 – 1951) – ļoti degošas, filmas rullis mēdz salipt kopā neatgriezeniski, rodas želatīna bojājumi;

2) celulozes acetāta filmas (1920 – šodien) – nedegošas, laika gaitā notiek ķīmiska destrukcija, kuras cēlonis ir radušies etiķskābe, trauslums, želatīna bojājumi, krāsu balēšana;

3) poliēstera filmas (1950 – šodien) – ļoti elektrostatiskas, pievelk putekļus, taču ilgi glabājas.

Galvenie saglabāšanas aspekti:

- 1) iepakojuma materiālu atbilstība standartam,
- 2) klimata kontrole:
 - melnbaltais foto – 18 °C, 30 – 50% relatīvais mitrums,
 - krāsu foto – 2 °C, 30 – 40% relatīvais mitrums,
 - poliēstera filmas – 21 °C, 20 – 30% relatīvais mitrums,
 - acetāta filmas – 7 °C, 20 – 30% relatīvais mitrums,
 - mikrofilmām atkarībā no to veida dažādi temperatūras (2 – 21 °C) un relatīvā mitruma intervāli.

Gianfilippo Villari (*Sovrintendenza Beni culturali e ambientali*, Mesīna). *Apkārtējās vides plānošana.*

Referents dalījās pieredzē par arhīvu iekārtošanu ievērojot saglabāšanas aspektus. Konkrētajā gadījumā arhīvs tika iekārtots baznīcā. Šim nolūkam logiem tika iestīti ložu necaurlaidīgi stikli; izveidotas drošības izejas; lasītāvās atradās 6 – 7 logi ar skaistu ainavu; veikts pētījums par labāko apgaismojuma veidu. Referents uzsvēra, ka nepieciešams tiekties uz ilgtermiņa saglabāšanu. ❖

(Turpinājums nākamajā numurā)

Inga Šteingolde, Centrālās mikrofotokopēšanas un dokumentu restaurācijas laboratorijas Restaurācijas daļas vadītāja

Nedaudz par LRB kopsapulci

24. janvārī Valsts Kara muzejā notika ikgadējā LRB kopsapulce. Darba kārtībā – valdes priekšsēdētājas D. ČOLDERES pārskats par 2002.gadā paveikto, biedrības finanšu atskaite, R.LEZDIŅA sniedza ieskatu lekciju ciklu organizēšanā un norisē. Savukārt A.MELBĀRDIS informēja par LRB mājas lapas izveidi.

Debatēs tika apspriesti jautājumi par biedru naudas un iestājmaksas paaugstināšanu. Gandrīz vienprātīgi tika nolemts biedru gada maksu pacelt līdz Ls 5, bet iestāšanās maksu saglabāt iepriekšējo – Ls 2. Tika skartas jautājums par lekciju cikla laika maiņu.

Viens no svarīgākajiem kopsapulces punktiem – vēlēšanas. Šogad valdē ievēlēti – Sarmīte Gaismiņa (62 balsis), Simona Medniece (61), Aija Brivniece (57), Alvis Melbārdis (54), Velga Opule (53), Zita Sokolova (40).

Daiga Aze (36), Dita Murziņa (34), Rasma Lezdiņa (32).

Revīzijas komisijas sastāvā ievēlēti – Dzintra Temerova (64), Vilnis Lidačka (49), Sarmīte Purgaile (44).

Vienbalsīgi par valdes priekšsēdētāju ievēlēja Dace Čoldere (67).

Pagājušaj jau divi gadi un atkal pienācis laiks LRB Goda balvas pasniegšanai. Šajā sakarā ievēlēja arī Goda balvas komisija – Maruta Eiduka, Inta Rudzīte, Inta Viņņa, Inita Smila un Aida Podziņa.

Un vēl. Gatavojoties 2005. gada Baltijas valstu restauratoru konferencei un izstādei, savlaicīgi izveidota darba grupa, kuras uzdevums izstrādāt konferences tēmu un koordinēt priekšāstāvošo lielo darbu. Darba grupas sastāvā četras lieliskas speciālistes – Inta Rudzīte, Velga Opule, Aida Podziņa un Rudīte Kalniņa. ❖

Zita Sokolova

Apkopojot kopsapulcē iesniegtās aptaujas lapas

Par LRB lekciju ciklu:

- 1) Ierosinājums – diskusijas
- 2) ierosinājums lekciju ciklu pārceļt plkst.15.00
- 3) ierosinājums pieaicināt lektoros, kas ir speciālisti fizikā, ķīmijā, bioloģijā, lai paplašinātu restauratoru zināšanu loku
- 4) Ierosinājums pieaicināt lektoru, kas pastāstītu par projektu rakstūšanu,

darba likumdošanu, darba aizsardzību, u.c.

Par avīzi: vairākums atdzinis, ka avīze ir vajadzīga. (Rakstiet!).

Par LRB darbības attīstību: vairākums iesaka aktīvāk darboties un iesaistīties, lai pilnveidotu LRB attīstību. ❖

Dita Murziņa

2003. gada 10. jūnijā LRB dzimšanas diena!

Līdzī jāņem groziņi!
Līdzī jāņem arī antīkas lietas – izsolei līdzekļu iegūšanai Latvijas restauratoru biedrības 15.gadu jubilejas svinēšanai!

Iģene atkal gaida!

Vasaras nometne Iģenes luterāņu baznīcā Talsu rajonā, Vandzenes pagastā paredzēta no 2003.gada 7.jūlija. Visus, kas vēlas piedalīties lūdzam pieteikties pie Daces Čolderes, tel.7213864.